

Чурсіна В. І.

доцент кафедри живопису, Заслужений діяч мистецтв України

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

**ПОБАЧИТИ – ЗНАЧИТЬ ЗРОЗУМІТИ
(ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ
У СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВІ
МОЛОДИХ)**

Анотація. У статті розглядаються питання професіоналізму як основи творчої діяльності і живописної майстерності. Викладається роль роботи на пленері і його значення для росту професійної майстерності молодих художників. Автор показує на особистому прикладі принципи роботи над творами у техніці олій та акварелі в умовах пленеру і своє бачення досягнення індивідуальних засобів виразності на базі глибокого вивчення природи.

Ключові слова: живопис, пленер, досвід, бачення, професіоналізм, натюрморт.

Аннотация. Чурсина В. И. Увидеть – значит понять (к вопросу профессионализма в современном искусстве молодых). В статье рассматриваются вопросы профессионализма как основы творческой деятельности и живописного мастерства. Излагается роль работы на пленере и её значение для роста профессионального мастерства молодых художников. Автор рассказывает о личном опыте и принципах работы над произведениями в технике масла и акварели на пленере и о своём видении достижения индивидуальных изобразительных средств выразительности на основе глубокого изучения природы.

Ключевые слова: живопись, пленер, опыт, видение, профессионализм, натюрморт.

Annotation. Chursina V. I. To see means to understand (to the question about professionalism in the modern youth painting). In the article the questions about professionalism as bases of creative work and painting skills are examined. The role of work in a plain air and its importance for growth of skills of young painters are studied. The author tells about the personal experience and principles of prosecution of works in the oil and water – color techniques both in a plain air and in a studio, about her vision achievements and making of individual facilities only in the basis of deep study of nature, acquisition of professionalism.

Key words: painting, plain air, experience, vision, professionalism, still life.

Надійшла до редакції 6.05.2011

Постановка проблеми. Сучасний момент відзначається небувалим вибухом масового мистецтва і загальною тенденцією до змарнування професіоналізму як основи образотворчої діяльності. Деяким молодим художникам здається, що здобути успіху у цій галузі дуже легко. Розглядається проблема професійності – фундаменту для зросту майстерності і здобуття творчої манери.

Аналіз літератури. Проблеми творчості, професійності, творчої особистості розглядаються в монографії В. С. Немцовой «Изобразительное искусство Харьковщины (2004)». У збірнику «Харківщина мистецька: історія, традиції, сучасність» (2008) Т. В. Паньок у статті «Деякі нотатки про проблему розвитку сучасного мистецтва» розглядає динамічність процесу формування сучасних тенденцій у мистецтві Харкова кінця ХХ – початку ХХІ ст., констатує відірваність професійного живопису від традицій українського мистецтва, а також аналізує здобутки творчої студії В. Грицяя. Окрему увагу певним законам сприйняття, розумінню складної мови образотворчого мистецтва приділяє С. Даніель у книзі «Искусство видеть» (2006).

Мета публікації. Висвітлити необхідність професіоналізму як базової умови для повноцінної образотворчої діяльності у станковому живопису для молодих художників і роль у цьому процесі роботи на пленері.

Виклад основного матеріалу. Інтерес до живопису за останнє десятиріччя значно виріс. Живопис експонується на численних виставках, про нього пишуть у пресі, його показують по телебаченню, продають на аукціонах, на вулицях, проходять презентації на тлі виставок і т. ін. Сьогодні він переживає непростий період. Вибух масового мистецтва говорить про те, що багатьох, у тому числі і молодих мистців, приваблює «легкість» досягнень у галузі живопису. Масове мистецтво претендує на якусь «особливу філософічність», як його представляють апологети цього мистецтва. Вони виставляються, претендуючи на останнє слово у живопису, але у їх створеннях нема духовної культури, справжніх знань основ своєї професії, вивчення сучасного життя.

Художник завжди самовиражається, але спочатку він повинен бути майстром свого діла, бути професіоналом. Е. Делакруа казав: «Живопись – самое трудное и самое кропотливое ремесло, живописцу необходима эрудиция, как композитору, но также и блеск исполнения, как скрипачу» [5, с. 150]. Не тільки кількістю праці, але, у більшій мірі, якістю праці художника визначається якість художнього твору. Справжня професійна майстерність дає великі можливості, тільки через які художник у своєму творі зможе передати свою думку та емоційну схвильованість. М. Врубель відмічав, що «искусство создаётся не дрожащими руками истерика, а уверенными руками ремесленника».

Художник, який не володіє професійними навичками і знаннями, навіть маючи талант, частіше піддається диктату моди і загублює його. Але професійність підготовки ні в якому разі не виключає великого простору особистій ініціативі, індивідуальним прихильностям, простору думки і фантазії, а, навпаки, відкриває усі можливості для цього.

Піднесення «нового» у ранг основи для усіх критеріїв живопису стає особливо небезпечним, фальшивим і безликим. Пошуки індивідуальності такими художниками ведуться як би у «завороженому колі». Унікальність і оригінальність художньої творчості виникає насамперед через професіоналізм, помножений на зусилля волі і загострене сприйняття.

В 30 – літній педагогічній практиці автора цієї статті нерідко бувають випадки, коли студент ігнорує придбання професійних знань, пояснюючи це прагненням знайти нове. Однак, він не розуміє головного, не розуміє, що нове починається з малого: з вивчення живописної граматики, адже поняття кольорного тону, додаткових кольорів, контрасту, ритму, гармонії, плями і лінії єдині для усіх систем. Але художник, чия особистість формується у художньому закладі, повинен не тільки володіти рисунком, живописом, перспективою, а й вміти думати, образно сприймати дійсність. Він повинен бути людиною всебічно освіченою, висококультурною, і це питання, питання культури стоїть зараз дуже гостро.

Професіоналізм завжди припускає велику працелюбність і наполегливість у процесі художньої творчості. Легких шляхів тут нема і не може бути. Можна привести висловлювання А. Матисса: «Мне всегда хотелось, чтобы в моих произведениях была весенняя лёгкость и радость, не позволяющие даже заподозрить, какого они стоили труда...» [6, с. 170].

Важливу роль у здобутку високого рівня професіоналізму грає вивчення природи, робота з натури. Побачити – значить зрозуміти. Тут розвивається художній смак, інтелект, розуміння сутності творчих задач і вирішень. Постійне накопичення досвіду і спостережень дійсності створює основу художника, як живописця, так і графіка. Гегель казав, що «твори художника представляють собою те, що у ньому є кращого і те справжнє, яке він представляє собою». Передати багатство нових незаниханих почуттів і переживань нашого часу, використовуючи традиції українського мистецтва, – висока мета справжнього сучасного художника. Є. А. Кибрик писав: «Стимулом искусства является восторг, увлечение художника внезапно открывшимся ему новым и удивительным в окружающей обыденности» [7, с. 187].

Одним із шляхів набуття професійного потенціалу майбутніх художників є активне вивчення природи, праця на пленері. Приведемо приклади з своєї творчої практики роботи на пленері. Метою ставилось підвищення живописної майстерності, очищення палітри, здобуток нових відчуттів сприйняття природи. Робота «Флокси» (2009) виконана у техніці олії, розмір – 65x85 см. В ній хотілося передати легкість мережива квітучих флоксів у куточку двору. На кинутому на стілець рушничку розташувались сині сливи. Сонячні промені танцюють, перекидаючись із квітами. Полотно виконувалось у два сеанси безпосередньо на пленері. Потім воно було допрацьовано вже в майстерні з метою узагальнення.

У цей же час, у серпні, вже давно був замислений натюрморт «Стригунівська цибуля» (2010). У заплетеній у косу цибулі її золотистий колір домінує. У цьому натюрморті усі речі – горщик, ніж, риба, пучок сухого кріпу об'єднані практично єдиним кольо-

ром, який підкреслює головне. Робота виконана у техніці акварелі, розмір – 73x102 см. Вона експонувалась на Всеукраїнській різдвяній виставці (м. Київ).

В умовах пленеру була написана і акварель «Ягідний червень» (2010). Ставились задачі технічного плану, а також мета передати відчуття літа, світла і радості. Розмір – 73x102 см. Робота велась у два етапи. Перший – закладка великих відношень зеленого оточення до предметного світу. Другий етап – проробка форми речей, що входять до натюрморту, підпорядкування усіх елементів і виявлення головного, що розкриває тему. Так глибоке вивчення кольору і його «життя» у природі дозволили О. Дейнеці зробити такий висновок: «Так много вижу такого, что списать... невозможно, ибо цвет и форма живут, меняются, варьируют».

У своїй творчій практиці автор багато уваги приділяє виконанню пленерних етюдів, у тому числі Криму. Ставились задачі вираження характеру мотиву, відношень сонячних кольорів Півдня, передачі повітря, стану і настрою. Е. Делакруа писав, що «...наблюдая природу, которая не стремится к эффектам, приходишь к выводу, что нужно следовать за ней шаг за шагом, ничего не прибавляя и не исправляя» [5, с. 137]. Але це зовсім не виключає творчого, емоційного, індивідуального сприйняття природи у пленерних роботах.

Багаторічна робота на пленері збагатила автора, як художника, придбанням нових образних живописних засобів, технічних прийомів в олії і акварелі, відточенням і загостренням емоційності сприйняття, підвищенням творчої майстерності.

Знайти себе і ствердити своє бачення у мистецтві – виправдане прагнення молодого художника. Але штучне видумування своєї манери безперспективне. Стиль і манера художника проявляються через професійну майстерність природно і органічно, спираючись на його талант і по мірі становлення особистості. Вони виникають як самовираження творця – професіонала і людини, і будуть настільки ж неповторними і самобутніми, як і він сам.

Висновки. У сучасному художньому житті існує безліч ідей, стилів і впливів. Ствердити своє бачення є природним бажанням молодих мистців. Але особистість і індивідуальність може статись тільки на основі придбання професійної майстерності, одним із шляхів до якої є глибоке вивчення природи і освоєння життєвої дійсності через роботу на пленері. Творчий процес трудомісткий, результати його визначаються мірою таланту, досвіду і професіоналізмом виконання.

Література:

1. Харківщина мистецька: історія, традиції, сучасність. – Харків: ТОВ. Золоті сторінки, 2008.
2. Немцова В. С. Изобразительное искусство Харьковщины. – Харьков: Регион – информ, 2004.
3. Даниэль С. Искусство видеть. – СПб.: Амфора, 2006.
4. Дизайн – освіта 2009: сучасна концепція дизайн – освіти України. Частина 2. // Чурсіна В. І. Знайти своє у мистецтві. – Харків, 2009.
5. Мастера искусства об искусстве, т. 4, – М.: Искусство, 1967.
6. Арагон Л. Анри Матисс. Т. 2, – М.: Прогресс, 1981.
7. Рисунок, живопись, композиция. – М.: Просвещение, 1989.